

'Taal is om van te houden'

Frits Spits zond zijn radioprogramma De Taalstaat dit keer live uit vanuit Phil., waar hij onder meer prinses Laurentien sprak.

Kinderen leren taal via praten, een iPad is niet hetzelfde als interactie

Willemien Schenkeveld

Jarenlang vroeg Fresco Sam-Sin zich af of zijn oma graag een beetje aandacht zocht. Als hij vroeg hoe het ging, zei ze steevast 'Het gaat wel'. Maar sinds kort weet hij dat zijn in Suriname geboren oma dan juist bedoelt 'het gaat uitstekend'. Een van de voorbeelden van hoe Surinaams-Nederlands en Nederlands-van-hier erg op elkaar lijken en toch sterk verschillen.

Haarlem Sam-Sin was zaterdag met zijn Taalmuseum te gast op het tweejaarlijkse congres van Onze Taal, met 21.000 leden de grootste taalvereniging ter wereld en dus eindelijk dan tóch een bewijs waarin een klein land groot kan zijn. De zalen van Phil. waren gevuld met taalliefhebbers, taalkunstenaars en taalpuristen uit het hele land.

Zoals Miranda Horst uit Haarlem, die zichzelf ouderwets streng noemt als het gaat om de Nederlandse taal. „Ik ben nogal gespist op d's en t's”, bekent ze, en 'hun gaan' blijft bij haar ook nooit onopgemerkt. Maar taal is vooral om van te houden. „Ik schrijf graag en dan vind ik het heel leuk om mijn teksten nog eens over te lezen en te kijken hoe ik het nog beter, nog aansprekender kan formuleren.”

'Taal is macht'

Ooit begon Onze Taal als een vereniging om bezoedeling van de taal met Germanismen tegen te gaan, maar dat oordelende stadium is het genootschap reeds lang voorbij. „Taal is hoe we samenleven, is waar sta je tegenover de ander, is macht, is jezelf kunnen uitdrukken”, zei beschermvrouwe prinses Laurentien bij de opening. Nauw betrokken bij de door de overheid gedupeerde toeslagouders, weet Laurentien heel goed wat machtsverschillen te weeg brengen. En hoe belangrijk taal en dus taalverwerving is in een samenleving. „Zeker in dit digitale tijdperk. Kinderen leren taal via praten. Een iPad is niet hetzelfde als interactie.”

Ook congresbezoeker Wilco de Vos uit Den Haag is zich bewust van taal als machtsmiddel. „Ik ben jurist en op het ministerie werken we tegenwoordig met lijsten [Modern Taalgebruik](#) van Onze Taal. Heel nuttig! Uitdrukkingen als 'met betrekking tot' en 'ten aanzien van' waar juristen dol op zijn, kun je gemakkelijk vervangen door 'over'. Wetgeving wordt zo leesbaarder en toegankelijker.”

Wat bedoel je?

Dat computers veel kunnen, maar op het gebied van gesproken taal soms onbeholpen kleuters zijn, vertelt taalonderzoeker Mark Dingemans in de Grote Zaal van Phil.. De mensheid is een meester in razendsnelle communicatie, doorspekt met 'hè?' en 'wat bedoel je?' om de vaart erin te houden. Gemiddeld bevat een gesprek elke 84 seconden zo'n tussenvraagje, heeft wereldwijd onderzoek uitgewezen.

Zó snel is de mens, dat gesprekspartners moeiteloos antwoorden bedenken terwijl de ander zijn zin nog aan het afmaken is, en een deel van de tijd dwars door elkaar heen praten. Geeft niets, werkt prima. „Dat deden prinses Laurentien en dagvoorzitter Wim Daniëls net ook, en toch was het een heel gewoon, leuk gesprek.” Maar computers kunnen dat niet. Die wachten eerst tot de zin af en is gaan dan pas aan het werk. „Dat is een van de redenen dat communicatie met computers nog in de kinderschoenen staat.”

Borstrok

Op de informatiemarkt staan naast het Meertens Instituut voor taal en cultuur, de Esperantovereniging en de website Taalvoutjes ook nieuwe deelnemers. Zoals Fresco Sam-Sin, die zijn oma eindelijk helemaal goed verstaat, sinds hij haar tot hoofdpersoon in [het laatste project](#) van zijn Taalmuseum heeft gemaakt.

Als 'tante Olga' vertelt ze over de verschillen tussen het Nederlands zoals zij dat als kind leerde, en het Nederlands dat ze nu om zich heen hoort. Een doks is hier een eend, een brasa is hier een knuffel, een bom heet hier een gasfles en ga zo maar door. Andere Surinaamse Nederlanders hebben

hun eigen filmpjes gemaakt en opgestuurd naar Tante Olga en vertellen hun eigen grappige ervaringen met de taalverschillen.

„Het Surinaams-Nederlands is eigenlijk als het Vlaams: het lijkt veel op het Nederlands maar het is echt anders, ook qua zinsbouw”, zegt Fresco Sam-Sin. „Dat komt ook door het onderwijs. In Suriname werd vroeger lesgegeven uit oude, in Nederland afgeschreven schoolboeken vol woorden als 'reeds' en 'borstrok'.”

Taalwendingen

Na een dag Onze Taal kun je geen taalfoutje of taalgrapje meer zien. Overal, bij de sprekers, in de boeken, bij de kraampjes, kom je gekke en onverwachte taalwendingen tegen. En toch, het blijft grappig. „Ik zie álles. Alle rare dingen”, vertelt Gerda Bieleveld uit Alkmaar, die haar hele leven al (taal-)les geeft - nu aan een Syrische vrouw - en een haast dwangmatige focus op taal zegt te hebben. „Dan zie ik bij de nootjesboer staan dat hij 'provinciaalse mix' verkoopt, en dan kan ik het toch niet laten om te zeggen 'het is Provencaalse mix'. Maar tegenwoordig kan ik beter mijn mond wat houden.”